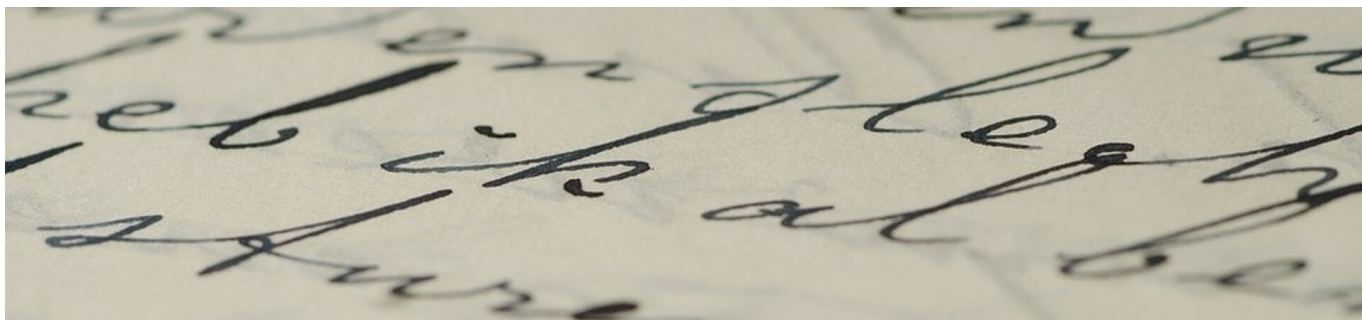

Koncepcja poety i poezji w późnej twórczości Czesława Miłosza

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Mapa myśli](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Lech Giemza, *„Rzeka, która cierpi”. O poezji Czesława Miłosza*, Kraków 2021, s. 29.
- Źródło: Seamus Heaney, *Miłosz: poeta stulecia, poeta tysiąclecia 1999–2010*, [w:] *Poznanie Miłosza 3*, red. A. Fiut, tłum. M. Heydel, Kraków 2011, s. 967–971.
- Źródło: Lech Giemza, *„Rzeka, która cierpi”. O poezji Czesława Miłosza*, Kraków 2021, s. 32–33.
- Źródło: Lech Giemza, *„Rzeka, która cierpi”. O poezji Czesława Miłosza*, Kraków 2021, s. 31.
- Źródło: Bożena Chrzastowska, *Poezje Czesława Miłosza*, Warszawa 1982, s. 82–83.
- Źródło: Czesław Miłosz, *Pod koniec dwudziestego wieku*, [w:] tegoż, *To, co pisałem*, Warszawa 1998.
- Źródło: Bożena Chrzastowska, *Poezje Czesława Miłosza*, Warszawa 1982, s. 80–81.
- Źródło: Bożena Chrzastowska, *Poezje Czesława Miłosza*, Warszawa 1982, s. 81–82.
- Źródło: Czesław Miłosz, *Pod koniec dwudziestego wieku*, [w:] tegoż, *Wiersze wszystkie*, s. 772.

Koncepcja poety i poezji w późnej twórczości Czesława Miłosza

Źródło: domena publiczna.

Ostatnie lata XX wieku były czasem wzmożonej refleksji nad przemijaniem, egzystencjalnych podsumowań, niepokoju o przyszłość lub nadziei z nią związaną. Problemy związane z nowym milenium pojawiały się w różnych mediach oraz w literaturze. Podejmowane wówczas wątki można też odnaleźć w późnej poezji Czesława Miłosza, który swe poetyckie podsumowania rozpoczął już w latach 80. i kontynuował regularnie przez kolejne dwadzieścia lat.

Twoje cele

- Wyjaśnisz, jakie zadania – według Czesława Miłosza – stoją przed współczesnym poetą.
- Objąśnisz, jak kontekst biograficzny, historyczny i filozoficzny mogą wpływać na interpretację tekstu poetyckiego.
- Wskażesz cechy stylu wysokiego w języku utworu *Pod koniec dwudziestego wieku*.

Przeczytaj

Powrót do kraju

Trudno jednoznacznie wskazać, kiedy nastąpił tzw. późny etap w twórczości **Czesława Miłosza**. Najczęściej literaturoznawcy wskazują na lata 80. XX wieku. Po dekadach nieobecności w 1981 r. poeta przyjechał do Polski, żeby odebrać doktorat *honoris causa* Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego i odbyć szereg spotkań autorskich m.in. w Warszawie i Krakowie.

W 1989 r. powtórnie odwiedził ojczyznę, żeby w 1993 r. ostatecznie, wraz z żoną Carol Thigpen-Miłosz, osiedlić się w Krakowie (gdzie zmarł w 2004 r.). Podczas pierwszego pobytu w Polsce w czerwcu 1981 r. Miłosz miał 70 lat, od tego czasu do chwili śmierci opublikował jednak osiem książek poetyckich: *Hymn o Perle* (1982), *Nieobjęta ziemia* (1984), *Kroniki* (1987), *Dalsze okolice* (1991), *Na brzegu rzeki* (1994), *To* (2000), *Druga przestrzeń* (2002), *Orfeusz i Eurydyka* (2002). Okres stopniowego powrotu Miłosza do kraju wiązany jest więc przez badaczy z wejściem poety w *Późną dojrzałość* (tytuł jednego z wierszy z tomu *Druga przestrzeń*).

Skan z książki: Aleksander Janta: *Lustra i reflektory*, 1982; autor nieznany

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Od początku lat 80. XX wieku Miłosz podjął refleksję nad całością swojego życia i swojej twórczości, zarówno w wymiarze jednostkowym, jak i szerszym – kulturowym. Pisał o tym m.in. **Seamus Heaney**, irlandzki poeta, laureat Nagrody Nobla w dziedzinie literatury:

Miłosz: poeta stulecia, poeta tysiąclecia 1999–2010

Urodzony w roku 1911 na Litwie Czesław Miłosz to poeta naszego stulecia nie tylko z tego powodu, że jest niemal rówieśnikiem wieku XX, ale również ze względu na słowo „stulecie” powracające nieustannie w całym jego dziele. Przez kolejne dziesięciolecia historia jego życia i historia jego czasów idą krok w krok. [...]

Chronologicznie zatem Miłosz jest prawie w tym samym wieku, co nasz wiek, kulturowo jednak obejmuje całe kończące się właśnie tysiąclecie. Urodził się w katolickiej rodzinie wśród litewskich lasów i dorastał w kulturze wciąż zachowującej pamięć o ludowych wierzeniach ciemnych wieków, o migotliwych systemach średniowiecznej [scholastyki](#) i renesansowego [neoplatonizmu](#).

Doświadczenia ideologicznego i militarnego kryzysu wywołanego w połowie stulecia przez marksizm i faszyzm mogłyby posłużyć jako odpowiednik reformacji i wojen religijnych połowy tysiąclecia, podobnie jak ucieczka Miłosza od ideologicznych ekstremizmów ku bardziej wolteriańskiemu nastawieniu umysłu w latach pięćdziesiątych odbijać by mogła okres oświecenia. Dalej następuje romantyzm, całkowite zanurzenie w poezję i ufność we własną „proroczą duszę”, dzięki czemu Miłosz ląduje na wzgórzu nad zatoką San Francisco, niczym mędrzec na górze, zachowując powagę bycia nawet wtedy, gdy oddycha coraz lżejszym, późnokapitalistycznym, postmodernistycznym powietrzem Kalifornii.

Wszystko to jednak nie miałoby większego znaczenia, gdyby Miłoszowi nie było dane to, co Yeats nazywa darem godzenia „słodkich dźwięków w jedną całość”. Poezja Miłosza, nawet w przekładzie, spełnia starożytny wymóg nauczania, a zarazem budzenia zachwyty. Jest w niej doskonała równowaga. Języczek u wagi nieustannie drga pomiędzy zasadą rzeczywistości a zasadą przyjemności [...].

[...] Miłosza będzie się pamiętać jako tego, który w świecie relatywizmu utrzymał ideę osobistej odpowiedzialności. Jego poezja zawiera przekonanie o niestabilności podmiotu, wciąż przedstawia ludzką świadomość jako teren zmagania się różnorodnych dyskursów, niemniej Miłosz nigdy nie zezwala na to, by te konstatacje zanegowały odwieczny nakaz pozostania sobą w wymiarze duchowym i moralnym.

Źródło: Seamus Heaney, *Miłosz: poeta stulecia, poeta tysiąclecia 1999–2010*, [w:] *Poznawanie Miłosza 3*, red. A. Fiut, tłum. M. Heydel, Kraków 2011, s. 967–971.

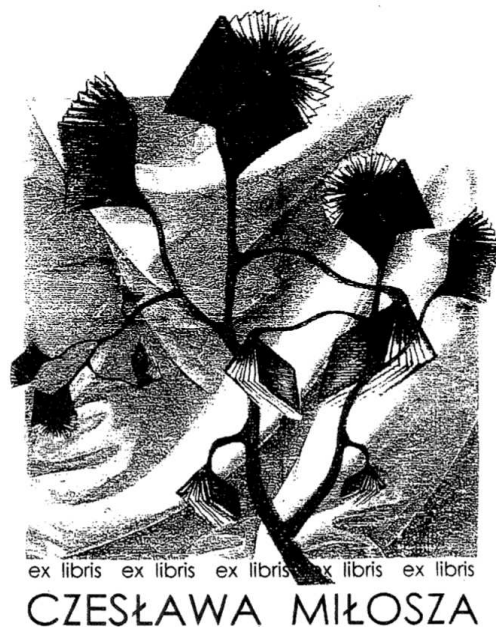
Ars poetica?

Jeszcze przed wejściem Miłosza w „wiek dojrzały” tematyka roli poety i poezji była mu bardzo bliska. Świadczy o tym chociażby jeden z najsłynniejszych jego wierszy *Ars poetica?* z tomu *Miasto bez imienia* (1969). To w nim przewrotnie definiuje on swój stosunek do dziedziny reprezentowanej przez muzę [Euterpe](#).

((Bożena Chrzastowska

Poezje Czesława Miłosza

Druga teza dotyczy poezji: „jest w niej coś nieprzystojnego”. Uczucie zakłopotania czy zażenowania wywołuje niejasność i nieuchwytność źródeł psychologicznych poezji. [...] Teza o „nieprzystojności” poezji ilustrowana jest obrazem – „wesołą metaforą tygrysa”. Obraz wyskakującego z poety tygrysa jest ironiczną polemiką z radami Horacego, który pisał, że źródłem poezji powinna być mądrość. Tymczasem poezja jest według

Ex-libris Czesława Miłosza autorstwa Zbigniewa Markiewicza

Źródło: Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 4.0.

Miłosza w swej istocie irracjonalna, i ten pogląd jest z gruntu romantyczny.

Źródło: Bożena Chrzastowska, *Poezje Czesława Miłosza*, Warszawa 1982, s. 80–81.

Poeta jawi się Miłoszowi jako „państwo demonów”, czyli postać niejako obłąkana i służąca siłom od niego potężniejszym, które niejednokrotnie prowadzą jego pióro ku złu.

((Bożena Chrzastowska

Poezje Czesława Miłosza

Tu pojawia się motyw poety opętanego i chorej sztuki. [...] W wielkim uproszczeniu można powiedzieć, że chorobliwe jest nadmierne poddawanie się różnym bodźcom zewnętrznym i wyobraźni, z czym związany jest stopniowy zanik świadomości, a w rezultacie następuje utrata kontaktu z rzeczywistością, rozpad języka, bredzenie. [...] rozgranicza Miłosz życie i Sztukę, ale dotyczy to sztuki współczesnej, chorobliwej, poddanej wszystkim szaleństwom wyobraźni, zatracającej kontakt z rzeczywistością, a poprzez rozpad języka – kontakt z czytelnikiem.

Źródło: Bożena Chrzastowska, *Poezje Czesława Miłosza*, Warszawa 1982, s. 81–82.

W *Ars poetice*? Miłosz przez unaocznienie swoich obaw odnośnie negatywnych stron bycia poetą i uprawiania poezji, formułuje pozytywny program poezji ocalającej, skupionej przede wszystkim na klarowności poetyckiego przekazu. Programu tego będzie trzymał się do końca swojego życia.

((Bożena Chrzastowska

Poezje Czesława Miłosza

Postulat sztuki „zbawczej”, „ocalającej”, choć nie wyrażony tu ekspressis verbis, narzuca się uwadze właśnie poprzez negację sztuki, która tych moralnych zadań nie podejmuje. Poezja poddana różnym bodźcom zewnętrznym, uświadamia, jak trudno jest poecie zachować tożsamość [...] Dlatego najważniejszym zadaniem poety jest ochrona własnej osobowości po to, aby zachować świadomość wyboru pomiędzy dobrem a złem. [...] Warunkiem spełnienia tych zadań

poezji jest komunikatywność sztuki poetyckiej. Osiągnąć ją można poprzez dążenie do „formy bardziej pojemnej”: klarowność języka, jasność składni, intelektualizację wypowiedzi poetyckiej.

Źródło: Bożena Chrzastowska, *Poezje Czesława Miłosza*, Warszawa 1982, s. 82–83.

Poeta i poezja w późnych wierszach Czesława Miłosza

W ostatnich dwóch dekadach poetyckiej działalności Miłosz rozbudował i dookreślił swój program zawarty w *Ars poetice*? W opozycji do „poety opętanego”, głosił manifestującego potęgę swojej wyobraźni, rozwinął autor *Doliny Issy* figurę poety skromnego (już wcześniej obecną w jego wierszach), który służy przede wszystkim społeczeństwu, a nie m.in. demonom egotyzmu.

((Lech Gienza

„Rzeka, która cierpi”. O poezji Czesława Miłosza

[...] u poety widoczna jest „retoryka skromności”, która w ostatecznym rozrachunku służy nie tyle uwypukleniu podrzędnego miejsca w społeczeństwie („jeden z wielu”), co zaakcentowaniu praktycznego wymiaru jego działań. Tradycja Dalekiego Wschodu wielokrotnie powraca w dojrzałym okresie pisarstwa Miłosza, bowiem jest zbliżona do jego rozumienia istoty poetyckiego powołania. W innym wierszu poeta sformułuje autodefinicję: „Sługa ja tylko jestem niewidzialnej rzeczy, / Która jest dedykowana mnie i kilku innym” (*Sekretarze, Hymn o perle*), podobnie podkreślając swą odtwórczą rolę i **deskryptywny** charakter pracy (...).

Źródło: Lech Gienza, „Rzeka, która cierpi”. O poezji Czesława Miłosza, Kraków 2021, s. 29.

W ostatnich latach twórczości liryka Miłosza skłoniła się jeszcze mocniej ku rejestrom medytacyjnym, odwołując się także do figury poety-mędrca, z której chętnie korzystał on także wcześniej.

((Lech Gienza

„Rzeka, która cierpi”. O poezji Czesława Miłosza

Mówi więc u Miłosza (i przez Miłosza) ktoś, kto traktuje poezję jako medytację. Dlatego tak wyraźnie zarysowuje się, już we wczesnej fazie

tej twórczości, figura mędrca. Mówi ktoś, kto raczej stoi z boku, obserwuje i przedmiot obserwacji poddaje głębokiemu namysłowi, niż ktoś, kto czuje potrzebę zaangażowania i stawia się w centrum wydarzeń. Częstokroć wypowiada się też z pozycji kogoś, kto już wie lepiej, kto ma prawo dzielić się bolesną mądrością życiową.

Źródło: Lech Gienza, „Rzeka, która cierpi”. O poezji Czesława Miłosza, Kraków 2021, s. 31.

W późnej twórczości poeta, ze względu na swój wiek oraz ogromne doświadczenie życiowe, pozwala sobie więc przyjąć rolę mentora oraz mistrza.

((Lech Gienza

„Rzeka, która cierpi”. O poezji Czesława Miłosza

W późnej twórczości Miłosza mędrzec staje się Starym Mistrzem – kimś świadomym własnego przemijania, ciężaru starości, wreszcie – zbliżającej się śmierci, która stawia człowieka wobec kwestii **eschatologicznych**. (...) bohater jego **senilnej** twórczości u progu śmierci odkrywa, że wcale nie jest mądrzejszy, niż był. Co więcej odkrywa w sobie młodzińczy zapał, młodzińcze pragnienia, a nawet... słabości.

Źródło: Lech Gienza, „Rzeka, która cierpi”. O poezji Czesława Miłosza, Kraków 2021, s. 32–33.

Słownik

neoplatonizm

system filozoficzny o charakterze mistyczno-religijnym, nawiązujący do filozofii Platona opartej na teorii idei

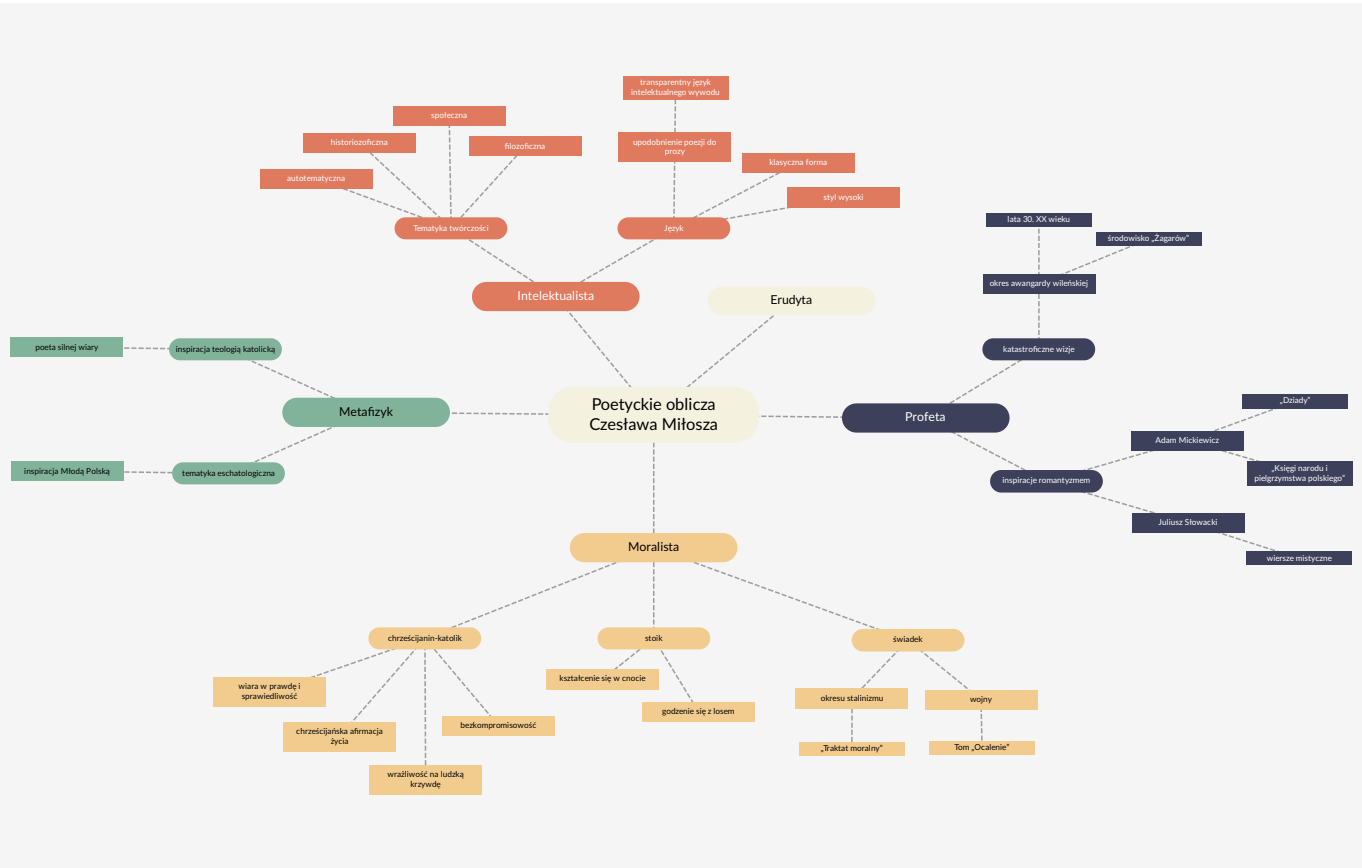
scholastyka

okres w rozwoju filozofii średniowiecznej (IX–XV w.), obejmujący różnorodne kierunki filozoficzne, których cechą wspólną było podejmowanie problemu zgodności prawd wiary chrześcijańskiej z rozumem naturalnym oraz przyjęcie określonej metody badań i wykładu (tzw. metody scholastycznej)

Mapa myśli

Polecenie 1

Zapoznaj się z mapą myśli ukazującą różne poetyckie oblicza Czesława Miłosza. Na jej podstawie scharakteryzuj krótko profil poetycki, w jaki wpisuje się noblista.

Polecenie 2

Na podstawie mapy myśli scharakteryzuj moralność Miłosza zawartą w jego twórczości.

Sprawdź się

Tekst do ćwiczeń

((Czesław Miłosz

Pod koniec dwudziestego wieku

Pod koniec dwudziestego wieku, urodzony na jego początku,
po napisaniu książek, złych czy dobrych, ale pracowitych,
po zdobywaniu, traceniu i odzyskiwaniu,

Jestem tutaj z nadzieją, że można zaczynać na nowo
i własne życie uleczyć myśląc mocno o rzeczach poznanych,
tak mocno, że miejsc i ludzi nie odejmie czas
i wszystko będzie trwało prawdziwiej niż było.

Nie rozumiejąc skąd lata ekstazy i razem udręki,
przyjmując swój los i błagając o inny,
nie pobłażałem sobie, zaciskałem usta.

Dumny z jednej tylko, mnie wiadomej, cnoty:
smagania się wieloramienną dyscypliną.

Ciągle zaczynam na nowo, ponieważ co złożę w opowieść
okazuje się fikcją, dla innych, nie dla mnie, czytelną,
i oplątuje mnie, i zakrywa mnie,
i z pożądania prawdy jestem nieuczciwy.

Wtedy myślę o prawidłach wysokiego stylu
i o ludziach, którym nigdy nie były potrzebne.
Jak i o tym, że całe życie zwodzi mnie nadzieja.

Źródło: Czesław Miłosz, *Pod koniec dwudziestego wieku*, [w:] tegoż, *To, co pisałem*, Warszawa 1998.

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Wybierz poprawne zakończenia zdania. Wiersz Czesława Miłosza *Pod koniec dwudziestego wieku* reprezentuje lirykę...

☐ inwokacyjną

☐ refleksyjno-filozoficzną

☐ autotematyczną

☐ pośrednią

☐ bezpośrednią

Ćwiczenie 2

Uzupełnij tabelę o cechy i określenia, jakimi można opisać podmiot liryczny i sytuację liryczną w utworze *Pod koniec dwudziestego wieku*.

Podmiot liryczny	Sytuacja liryczna

Ćwiczenie 3

Postaw tezę interpretacyjną, która wyjaśniałaby niedosłowne sensy wiersza.

Ćwiczenie 4

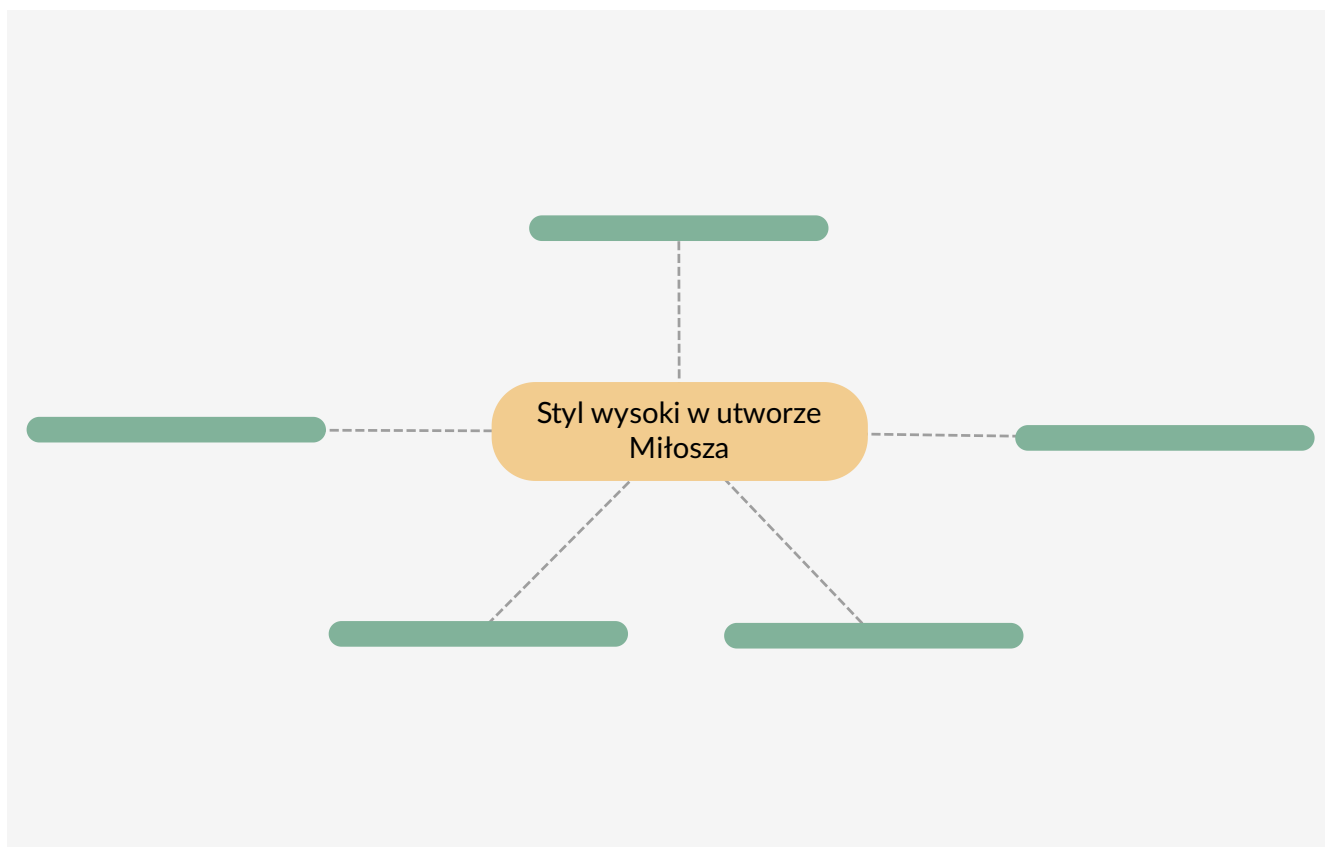

Wyjaśnij sens wersu: „po zdobywaniu, traceniu i odzyskiwaniu”.

Ćwiczenie 5

Uzupełnij mapę myśli, wskazując cechy stylu wysokiego w utworze Czesława Miłosza i posługując się cytatami.

Ćwiczenie 6

Określ zadania, jakie stawiał Miłosz przed sobą jako poetą i scharakteryzuj je.

Ćwiczenie 7

Wyjaśnij, z jaką filozofią starożytną można łączyć postawę Czesława Miłosza. W odpowiedzi wykorzystaj stosowne cytaty.

Ćwiczenie 8

Napisz, jakie zadania, według ciebie, stoją dziś przed twórcą poezji. Twoja wypowiedź powinna liczyć przynajmniej osiem zdań.

Praca domowa

Napisz rozprawkę na temat: „Kim powinien być poeta w dzisiejszym świecie? Odwołaj się do wiersza Pod koniec dwudziestego wieku i innych tekstów kultury”. Twoja praca powinna zawierać co najmniej 400 słów.

Dla nauczyciela

Autor: Anna Grabarczyk

Przedmiot: Język polski

Temat: Koncepcja poety i poezji w późnej twórczości Czesława Miłosza

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;

8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;

9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;

10) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje;

14) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;

15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń:

1) formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych;

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;

2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej,

z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki;

- 4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;
- 6) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, referat, szkic interpretacyjny, szkic krytyczny, definicja, hasło encyklopedyczne, notatka syntetyzująca;
- 10) w interpretacji przedstawia propozycję odczytania tekstu, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów;
- 11) stosuje zasady poprawności językowej i stylistycznej w tworzeniu własnego tekstu; potrafi weryfikować własne decyzje poprawnościowe;
- 12) wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym, dokonuje korekty tekstu własnego, stosuje kryteria poprawności językowej.

IV. Samokształcenie.

9. wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny;

Lektura obowiązkowa

37) wybrane wiersze następujących poetów: Stanisław Baliński, wybrane wiersze z okresu emigracyjnego, Kazimierz Wierzyński, wybrane wiersze z okresu emigracyjnego, Czesław Miłosz, w tym wybrane wiersze z tomu *Ocalenie* oraz *Traktat moralny* (fragmenty), Tadeusz Różewicz, Miron Białoszewski, Jarosław Marek Rymkiewicz, Wisława Szymborska, Zbigniew Herbert, w tym wybrane wiersze z tomów *Pan Cogito* oraz *Raport z oblężonego miasta*, Halina Poświatowska, Stanisław Barańczak, Marcin Świetlicki, Jan Polkowski, Wojciech Wencel;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele operacyjne. Uczeń:

- wyjaśni, jakie zadania – według Czesława Miłosza – stają przed poetą;
- objaśni, jak kontekst biograficzny, historyczny i filozoficzny mogą wpływać na interpretację tekstu poetyckiego;
- wskaże cechy stylu wysokiego w języku utworu *Pod koniec dwudziestego wieku*.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja;
- collage.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Nauczyciel prosi uczniów o przygotowanie prezentacji związanej ze słowami zapisanymi we wprowadzeniu do lekcji:
Ostatnie lata XX wieku były czasem wzmożonej refleksji nad przemijaniem, podsumowań, niepokoju o przyszłość lub nadziei z nią związaną (technika collage).

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel udostępnia uczniom e-materiał i wprowadza ich w temat lekcji. Nawiązując do prezentacji przedstawionych przez uczniów, pyta, czy refleksje o przemijaniu, niepokój pojawia się również w twórczości Czesława Miłosza. Aby wyczerpująco odpowiedzieć na pytanie, uczniowie posiłkują się materiałem z sekcji „Przeczytaj”.
2. Nauczyciel wraz z uczniami ustala cele zajęć i kryteria sukcesu.

Faza realizacyjna:

1. Uczniowie zapoznają się z mapą myśli ukazującą różne poetyckie oblicza Czesława Miłosza. Na jej podstawie charakteryzują profil poetycki, w jaki wpisuje się noblista. Mogą to zadanie wykonać indywidualnie bądź w parach.
2. W większych grupach natomiast uczestnicy zajęć na podstawie mapy myśli charakteryzują moralność Miłosza, zawartą w jego twórczości. Przedstawiciele zespołów przedstawiają odpowiedź, a nauczyciel ocenia.
3. Chętna osoba odczytuje na głos wiersz Czesława Miłosza *Pod koniec dwudziestego wieku*. Uczniowie dzielą się refleksjami po wysłuchaniu utworu. Następnie przechodzą

do sekcji „Sprawdź się” i dokonują analizy oraz interpretacji utworu. Mogą pracować w parach lub kilkusobowych grupach.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel ponownie odczytuje temat lekcji i inicjuje krótką rozmowę na temat kryteriów sukcesu. Zadaje również pytania podsumowujące i prosi wybranych uczniów o odpowiedzi.
 - Jak realizowana jest koncepcja poety i poezji w późnej twórczości Czesława Miłosza?
 - Jakie zadania – według Czesława Miłosza – stają przed poetą?

Praca domowa:

1. Napisz rozprawkę na temat: „Kim powinien być poeta w dzisiejszym świecie? Odwołaj się do wiersza Pod koniec dwudziestego wieku i innych tekstów kultury”.

Materiały pomocnicze:

- Andrzej Zawada, *Miłosz, Wrocław 1966*.
- Bożena Chrzastowska, *Poezje Czesława Miłosza*, Warszawa 1982.

Wskazówki metodyczne

- Nauczyciel może wykorzystać medium w sekcji „Mapa myśli” do podsumowania lekcji.